

Krizový plán (Společný postup při řešení šikanování)

Doporučené dokumenty:

- [Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.č.j. 24 246/2008-6](#)
- [Manuál od PPP Brno - Informace o problematice šikany pedagogům a rodičům - PPP Brno - Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti](#)

Postup při odhalení šikany

Odhad závažnosti onemocnění skupiny - a) **počáteční onemocnění** tj. první,

druhý a třetí stupeň šikanování

(viz Stádia šikanování)

b) **pokročilé onemocnění** tj. čtvrtý a pátý st.
šikanování

Volba strategie vyšetřování podle závažnosti šikany

Strategie vyšetřování (strategie první pomoci)

Vyšetřování šikany je velmi citlivou záležitostí. Učitel by neměl podlehnout pocitu, že je "poslední spravedlivý", ani tomu, že se "zase tak moc nestalo". Na cestu za nápravou by měl být "vybaven" láskou k dětem, schopností empatie, soucitem a etickými normami.

- Jednání s vedením a školním metodikem prevence
- V případě jejich nepřítomnosti primárně řeší učitel, který šikanu zjistil pak předá k event. dořešení metodikovi prevence a vedení školy

a) **počáteční onemocnění**

Kompetentní osoby: TU, met. prevence, vedení školy, rodiče

Prostory pro vyšetřování

Pro oběť- sborovna 2. patro

Pro agresora - ředitelna, nutné oddělit agresora od oběti

Co potřebuji pro usnadnění - Met. pokyn, deník pro zápis rozhovorů, kapesníky, voda, deka, lékárnička, dostatečný prostor pro vyšetřování

Kroky vlastní strategie:

1. Rozhovor s informátory a oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků. Pro vytipování svědků volím předchozí sociometrie.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli konfrontace obětí a agresorů!!!).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi. (Dokud neznáme vnější obraz šikanování a nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl s agresory mluvit. Vše zapřou, zpochybní nebo vyvrátí. Navíc dostanou „echo“ a mohou se mstít.)
6. Výchovná komise
7. Rozhovor s rodiči oběti
8. Práce s celou třídou

- všechny kroky jsou nezbytné, žádný nelze vynechat, pořadí je stálé, pouze čtvrtý krok lze podle potřeby měnit

Při této fázi řešení šikany dochází nejčastěji k těmto chybám:

- společně je vyšetřován agresor i oběť
- vyšetřování je prováděno ve skupině, ve třídě
- vyšetřování nemá promyšlenou taktiku a strategii, postupuje nahodile
- pedagogové nevědomky chrání agresora, nepřipouští, že on by mohl šikanovat
- výpovědi oběti jsou bezdůvodně zlehčovány ve snaze šikanu zakrýt
- pedagog se snaží „objektivně“ rozdělit vinu mezi agresora a oběť
- výpovědi zmanipulovaných svědků nejsou konfrontovány
- agresori jsou včas informováni, mají dost času na přípravu své výpovědi i ovlivnění svědků a často i oběti
- postup vyšetřujícího je natolik nevhodný, že oběť odmítne vypovídat
- vyšetřování je vedeno tak neobratně, že ostatní žáci odmítnou vypovídat, či vědomě lžou ze strachu, aby se nestali i oni obětí
- pozdní šetření - 1. neřešená počáteční stadia,
2. při zjištění je proces vyšetřování odložen na druhý a další den
- nespolupráce s rodiči
- „zametání pod práh“ – u nás na škole šikana není
- neadekvátní tresty

Zmapování symptomů - tj. nalezení odpovědí na tyto otázky:

1. Jde o šikanu či teasing?
2. Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?
3. Kdo je agresorem, popřípadě kolik je agresorů? Kdo z nich je iniciátor?
Kdo je účastník, kdo je agresorem?
4. Co, kdy, kde a jak dělali agresori konkrétním obětem?
5. K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
6. Jak dlouho šikanování trvá?

Výpovědi je nutné důkladně zapsat a následně vypracovat přehled se jmény iniciátorů, aktérů, agresorů a přesnými údaji kdy, kde, jak a co komu udělali.

Taktika vyšetřování

Na rozdíl od strategie je taktika pružná, alternativní. Závisí na odhadu vnitřního vývoje šikany, na věku dětí a na mnoha dalších okolnostech. Zatímco u pokročilé šikany je taktika psychologicky tvrdá a odborně složitá, u počáteční je psychologicky měkká a odborně méně náročná. Nicméně metody musejí mít vždy charakter překvapení a skrytosti. Taktika vyšetřování má čtyři části:

1. Zahřívací předkolo

- slouží k navození atmosféry
- u svědků – podpora, povzbuzení, zajištění pocitu bezpečnosti, ujištění o neprozrazení jejich spolupráce
- u falešných svědků a agresorů – práce s citovým napětím, navodit moment překvapení, šokovat, předkládat důkazy a detailní popisy jeho role při šikanování

2. Monolog

můžeme ve vyšetřování vynechat. Slouží k tomu, aby žák - svědek nebo agresor svými slovy řekl, co se přihodilo. Někdy se zaplete do vlastní lži.

- výslechová praktika „zapletení do vlastní lži“
- svědek nebo obviněný agresor musí souvisle vypovídat o tom, co se dělo

3. Dialog

není dialogem v pravém slova smyslu, jde v něm o

- kladení otázek vyšetřovanému žákovi a jeho odpovědi na ně
- práce s citovým napětím, princip „přitlačení ke zdi“ – nabídka polehčujících okolností, když se přizná, v případě dalšího lhaní bude nekompromisně tvrdě potrestán
- rozvracení křivé a lživé výpovědi prostřednictvím rozporů, práce s přerěky
- práce s vnitřním konfliktem – přesvědčování o zbytečnosti a nevýhodnosti lhaní, „brnkání na citlivou strunu“

4. Konfrontace

Konfrontace není nutná v každém případě. Někdy se dělá buď mezi svědky - aby se ujasnily rozpory - nebo mezi agresory. Konfrontaci agresorů (posadíme je tváří v tvář) regulujeme, sledujeme rozpor mezi slovy a gesty. "Neverbální komunikace je starší než verbální a je mnohem pravdivější,"

Vedení rozhovoru

a) s obětí

- volba otázek otevřených, projektivních a s otevřeným koncem
- metoda aktivního naslouchání, povzbuzování, objasňování, parafrázování, zrcadlení pocitů, shrnutí, uznání
- sdílení emocí, ošetření potřeb fyzických, psychických, klidný, podporující, dostatek času na sdělení – ticho,

b) s agresorem

- direktivní, jasný, nekompromisní tón, možné zvýšit hlas, metoda bič/cukr, pokládat otázky na lži skórech, orientovat dotazy na detaily, rekapitulovat odpovědi, zůstat klidný emocionálně vyrovnaný.

Při rozhovoru s agresorem je důležité, na co se ptáme a jakým způsobem. Významnou roli hraje neverbální komunikace. Např. jak se na agresora díváme (dlouhý chladný pohled znejistí), v jaké jsme od něj vzdálenosti (příliš velká vzdálenost i přílišná blízkost zneklidňují), zda on sedí a my stojíme (pocit převahy). I kladenými otázkami agresora znejišťujeme, hledáme v jeho slovech rozpory, chytáme se přeráknutí atd.

- užití tzv. výslechových praktik - „povození na kolotoči“
- (zasypání otázkami),
- znejišťování (vyvolání dojmu, že vše už víme),
- odnímání důvěry (pochybnosti o pravdivosti jeho výpovědi),
- vzbuzování protireakce (podněcování k pravdivé výpovědi a přiznání)

Otázky, které je možné použít při vyšetřování:

Kombinovat uzavřené a otevřené otázky vedoucí k popisu situace. Uvedené otázky je nutné dále rozvinout, reagovat na odpovědi. Otázky nejdou ve sledu.

Pro oběť:

Jak se cítíš/ jak ti je?

Co se stalo?

Kde se to stalo?

Kdo u toho byl?

Jaký vztah máš k.....?

Stalo se něco takového již dříve?

Kdy to začalo a jak?

Pomohl ti někdo?

Viděl vás někdo?

Řekl jsi to někomu – požádal o pomoc?

Bylo možné se bránit?

Pro informátory:

Co se stalo?

Kdy to začalo a jak?

Jak často se to děje?

Kde se to stalo?

Jak se chová oběť/agresor?

Pro agresora:

Otázky vyplývají z předchozích výpovědí oběti, svědků, neutrálních informátorů(vycházejí z diagnostiky třídy)

Co se stalo?

Co tě vedlo k tvému chování?

Co jsi dělal?

Popiš situaci?

Nutil tě někdo?

Kdo u toho byl?

Kde se to stalo?

Kde jsi byl ty?

Kde přesně jsi byl?

Stalo se něco takového již dříve?

Jaký vztah máš k.....?

Jak jsi se u toho cítil?

Co bys navrhoval za řešení ve tvé situaci?

Práce s rodiči:

1. Kontaktovat rodiče až po základním prošetření /pokud není přítomen vyšetřování externista jiné organizace (v případě že jde o vyšetřování během běžné školní docházky)

Telefonovat před svědky, mobilní telefon

Informace o vyšetřování žáka – telefonát by měl obsahovat tyto informace

Jakou roli dítě ve vyšetřování zastává

Jaký průběh bude mít následující vyšetřování (délka, postup, výstup..)

Kdo se účastní vyšetřování – (vedení, externisté...)

Požadavky na rodiče (vzvednout dítě, spolupráce při vyšetřování, nabídka pomoci, ...)

Nedělat závěr

2. Osobní jednání s rodiči vždy za přítomnosti žáka a min. dvou svědků

- Informace o vyšetřování žáka – při předávání žáka, jaký průběh bude mít následující vyšetřování (krátce)
- Informace o vyšetřování žáka – výsledek vyšetření
- Seznámení s postupem vyšetřování
- Seznámení s postihy
- Další postupy a individuální doporučení – předat kontakty na návaznou síť poskytující individuální péči

Náprava

- potlačení příznaků onemocnění skupiny
- zastavení šikanování, obnovení platnosti norem, zabezpečení ochrany obětí

Metoda vnějšího nátlaku

1. a) individuální pohovor – u zárodečných podob – pedagogický nátlak mezi „čtyřma očima“ nebo setkání třídního učitele, agresora a jeho rodičů
b) komisionální pohovor – u vážných případů počátečních a vždy u pokročilých stadií
2. oznámení o potrestání agresorů před celou třídou
3. ochrana oběti (zajištění bezpečí, stálý kontakt s rodiči, případně zprostředkování péče v odborném zařízení)
4. práce s agresorem, případně zprostředkování péče např. v PPP, SVP, u jiných odborníků – klinického psychologa, psychiatra, psychoterapeuta

Třídní schůzka: sdělení o

- o postizích
- dalších formách ošetření třídy:
  1. zvýšený dozor
  2. práce se třídou – vrstevnický program realizovaný PPP, SVP - pozitivní stigmatizace, práce s pravidly třídy (6. tř. Preventivní program na téma Vztahy ve třídě ve spolupráci s P- centrem)
  3. režim – Vyplněné přestávky, nadstandartní úkoly,.....
  4. represivní kroky – OSPOD, Policie, PMS
  5. monitoring třídy
- průběžné informování rodičů o průběhu a změnách (formou individuálních sezení za přítomnosti dítěte)

Učitelský sbor: sdělení o

- o postizích
- zapojení do dalších forem ošetření třídy:
  1. zvýšený dozor
  2. režim – vyplněné přestávky, nadstandartní úkoly,.....
  3. monitoring třídy – seznámení pedagogů s principy monitoringu vyučujících v dané třídě

Výchovná opatření :

- a) napomenutí TU, důtka TU, důtka ŘŠ
- b) snížení známky z chování
- c) převedení do jiné třídy
- d) v mimořádných případech
  - doporučení rodičům o dobrovolném umístění dítěte v SVP nebo diagnostickém ústavu
  - podání návrhu orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

b) ***pokročilé onemocnění***

- Překonání šoku pedagoga a bezprostřední záchrana oběti

- Zalarmování dalších pedagogů a domluva na spolupráci a postupu vyšetřování
  - při zjištění pokročilé šikany je na místě přerušit výuku a domluvit se, kdo a co bude dělat
  - žáky nenechat bez dozoru

- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
  - zajištění průběžného hlídání celé třídy

- Pokračující pomoc a podpora oběti

- Ohlášení policii

- Strategie vyšetřování:
  1. Rozhovor s obětí a informátory.
  2. Nalezení vhodných svědků.
  3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
  4. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

- Taktika vyšetřování
  1. Zahřívací předkolo
  2. Monolog
  3. Dialog
  4. Konfrontace

- Náprava a léčba
  - realizace metody *Vnějšího nátlaku*
  - léčba ve specializovaných zařízeních (diagnostické ústavy, SVP aj.)

- Spolupráce s odborníky (PPP, SVP, Policie ČR, orgány sociálně právní ochrany dítěte)

c) *Specifické situace*

Anonym:

Pedagogická rada

Sonda do třídy

Řešení s třídním učitelem

Šikana mimo školu

Zdvojené dozory – ošetřit aby nemohlo docházet k šikaně na půdě školy

Předat policii

Možnost práce se sociálním klimatem – vztahy